

Marga Kool

Een kleine wereld

Terug naar het dorp van mijn ouders

ROMAN

Anthos|Amsterdam

Inhoud

Terug	7
Ochtend	16
Een kleine wereld	26
Grootvader en de bijen	37
Zonovergoten	55
Kost en inwoning	82
In de tobbe	106
Onweer	117
Coloradokevers	124
Uit eten	139
Droste cacao	151
Wasdag	163
De foto's	192
De afspraak	213
Knollen plukken	222
Jopie	227
Nooit	235

Terug

Ik ben terug onder de kastanjabomen, in het grote boerenhuis waarin ik ben opgegroeid. Voor het eerst in mijn leven ben ik er alleen. 's Ochtends word ik wakker in het hoge tweepersoonsbed in de slaapkamer van mijn ouders en iedere ochtend opnieuw voel ik vage schaamte, alsof ik iets doe wat niet hoort. Maar in de kleine slaapkamers op zolder valt niet meer te slapen en in de logeerkamer aan de voorkant van het huis renden een paar muizen weg toen ik er binnenstapte; mijn weekendtassen vielen van schrik uit mijn handen. Ik ben vanaf mijn kindertijd doodsbang voor muizen. Hun aanwezigheid betekent dat er op ze gejaagd moet worden, ze moeten gevangen, doodgeslagen, uitgemoord worden door een kat: gepiep, radeloos heen en weer geren, bloed, twee kraalooogjes vol onbeschrijflijk verwijt. 'Mamma, mamma, hij leeft nog, hij leeft nog.'

Ik lig in het ledikant met de hoge eikenhouten schotten en kijk naar de ingelijste trouwtekst tegenover me aan de muur. De gouden letters glanzen dof tegen het zwarte fluweel boven een idyllisch tafereel, een eenvoudig hutje, begroeid met klimop en rozen: WAAR LIEFDE WOONT GEBIEDT DE HEER ZIJN ZEGEN.

Toen ik klein was, wakker geschrokken uit een griezelige droom, kroop ik 's nachts soms veilig weg in dit bed. Ik klauterde over moeders benen, klom naar boven in de geul tussen twee

warme lijven en gleeed als een dunne slang tussen vader en moeder in. Ze knorden ontstemd wat in hun slaap en sloegen allebei een arm om me heen.

Op regenachtige zondagmiddagen deden ze een dutje om bij te komen van de week. Ze sliepen, ik lag wakker en warm tussen hen in en keek naar de trouwtekst, de gouden letters die ik nog niet kon lezen, de lieflijke rand van paarsfluwelen viooltjes en in het midden het vriendelijke kleine huis met open vensters, een openstaande bovendeur.

‘Hou op te woelen,’ zei moeder zo nu en dan geërgerd. ‘Zo hebben we er niks aan. Zo ga ik er net zo lief weer uit.’

Nu ben ik terug in hun bed. Ik kijk de tuin in, waar de bomen en struiken zacht ritselen in de wind. Het ene gordijn is stuk. Het andere hangt half los. De verroeste rail is losgeschoten van de muur, de rollertjes zijn er voor een deel afgegleden. Het kan me niet schelen. Er komt niemand in onze tuin, niemand die naar binnen kan kijken, en het is prettig om steeds vroeger wakker te worden en naar de vogels te luisteren die tegen elkaar opbieden. Om halfzes beginnen in de hof de duiven te koeren.

‘Hoor je wat hij roept?’ zei vader op een zaterdagavond toen hij met moeder koffie zat te drinken op de bank tegen het huis. Zijn haar was nog nat. Moeder had haar wijde bloemetjesjurk aan, van dunne zomerstof, met een brede rode ceintuur om haar taille.

‘Weet je het al?’

Ik wist het niet. Ik wist nog niets.

‘Hij roept: “Da’s mijn koe, zoet lief”,’ zei vader. ‘Het is een mannetjesduif, een doffer. Een opschepper. Hij probeert indruk te maken op zijn verkering. Hij zit met haar op een tak, en beneden zien ze in het weiland Geziena 5 van Hendrik Albers, de prijskoe die vorig jaar de meeste melk heeft gegeven van het

hele dorp, en dan zegt hij: “Da’s mijn koe, zoet lief.”

‘Gekkie. Geloof er maar niks van,’ lachte moeder. ‘Je vader met zijn malle praatjes. Je moet naar bed.’

Ik luisterde en hoorde dat vader gelijk had; ernstig en bele-
rend knikte ik naar moeder.

‘Het klopt,’ zei ik. ‘Ik hoor dat de duif dat zegt.’

‘Jij, jij bent net zo’n fantast als je vader,’ zei moeder ge-
keerd.

Ik lig in het ouderwetse eikenhouten bed waarin ze al die jaren hebben geslapen, waarin ze elkaar hebben gekust als het stil was in huis – alleen de geluiden van een muis tussen plafond en zolderplanken, een kind dat iets mompelt in haar slaap, een koe die gaat verliggen in de stal – waarin ze elkaars jonge, ma-
gere lijven hebben gestreeld, de gladde huid, later de rimpels, de blutsen, de stramme, pijnlijke gewrichten. Ik lig in het bed waarin mijn moeder mij heeft gekregen, waarin ze toen ze oud was een paar weken ziek is geweest. Gestorven is ze in het hoge bed van het Groene Kruis, dat in de voorkamer voor het raam was gezet.

Ik hoor de pendule in de kamer zes uur slaan en ik luister naar het eindeloze betoog van de doffer in de tuin van mijn va-
der.

‘Da’s mijn koe, zoet lief. Da’s mijn koe, zoet lief. Da’s mijn koe...’

Er zijn in de buurt niet veel boeren met koeien meer overge-
bleven. De meeste boerenzoons die het bedrijf van hun vader hebben overgenomen, verbouwen nu alleen maar aardappe-
len, maïs, bieten, soms bollen of lelies. De weinige boeren die nog melken noemen zich veehouder en melken soms wel hon-
derd koeien.

‘Er zijn er tegenwoordig die houden de beesten zelfs zomers op stal. Zo zou ik niet meer boer willen wezen,’ zei vader als hij

erover vertelde. ‘Als het zo moet... Er komt nog een dag, dan zijn alle weilanden leeg.’

In de rietgedekte Saksische boerderij van Hendrik Albers woont nu een kunstschilder. De oude boerderij ernaast, een van de mooiste monumenten uit de wijde omtrek die geslachtenlang van de Zegerings is geweest, is nu van een notaris uit het westen. Hij is er alleen in de vakanties en soms in het weekend, de rest van de tijd zijn de luiken dicht.

‘Da’s mijn koe, zoet lief,’ koert de doffer onverstoorbaar. Verderop in de hof, wat zachter dus, tortelt zijn vrouwtje vol bewondering terug.

Als ik mijn ogen maar stijf genoeg dichtdoe, is het makkelijk om te doen alsof er niets is gebeurd. Alles is zoals het moet zijn. Hoor maar, achter de dunne wand klinkt het rustige ademhalen van mijn vader en moeder. Hier ligt gewoon een kind dat te vroeg wakker geworden is en dat pas op zal staan als moeder in de keuken het water door de buizen laat stromen en met de kopjes begint te tinkelen.

De duiven koeren. Jaar in jaar uit. Deze doffer, deze duif, daarna hun jongen en dan de jongen van hun jongen en altijd trouw aan hun ene zoete lief.

Als rond het huis waarin ik klein was de wereld tot leven komt – trekkers op de weg, auto’s, de eerste scholieren op de fiets naar de stad – sta ik op om koffie te zetten. Ik ben misselijk. Ik kleed mij aan, strijk bij de wastafel met een koude, natte washand over mijn gezicht. Dan ga ik naar buiten. Ik veeg hilverend van afschuw met een vaatdoek de slijmsporen van de slakken van de tuinstoelen en ga er mijn koffie drinken. Dan denk ik na over mijn vader. En over de man die beloofd heeft me te zullen bellen. Over hoe het nu allemaal verder moet.

Aan alle struiken en grassprietten hangen nog druppels dauw. Een houtduif vliegt log en onhandig met klapperende vleugels op uit de perenboom.

Sinds die ene middag, vlak voor de zomer, zijn de dingen niet meer zoals ze zouden moeten zijn. Er is een zere, schrijnende plek in mijn lijf geslagen.

Ik was nog maar net thuis van een gastcollege in Bazel toen de telefoon ging. Gedachteloos pakte ik de hoorn op, ik was me aan het omkleden in mijn slaapkamer die uitkijkt over de tuin en daarachter over de Züricher See. Het was vaders nieuwe buurvrouw, die met haar man en kind in het oude huis van Henrik Albers is komen wonen. De laatste keer dat ik bij vader logeerde, had ik kennis met hen gemaakt: aardige jonge mensen.

Ik hoorde meteen aan haar stem dat ze slecht nieuws had. Vader, dacht ik. Mijn hart sloeg een slag over.

‘U moet niet schrikken,’ zei ze. Vlak achter mijn tuin streken witte zeilen gracieus over het water. Aan de straatkant klonk het geluid van een tram.

‘Nee,’ zei ik toonloos.

‘Onder aan de trap,’ vertelde de zachte stem, dicht bij mijn oor. ‘Vanmorgen tegen koffietijd heb ik hem gevonden. Ik weet niet hoe lang hij er al heeft gelegen. In ieder geval de hele nacht, want alle lampen waren nog aan in de kamer. Puur geluk dat ik die lampen zag branden toen ik hem wat aardbeien wilde brengen, want anders was ik natuurlijk niet in het huis rond gaan kijken, dan had ik hem niet gevonden.’

Mijn maag draaide zich om. Ik ging zitten op de rand van mijn bed, nauwelijks nog in staat om te luisteren.

‘Hoe is het met hem?’

Ik wilde het antwoord niet horen.

‘Waarschijnlijk is er iets met zijn rug. Of met zijn bekken. Hij kan zijn benen niet bewegen. En er zat bloed op zijn hoofd. Hij is met de ambulance naar het ziekenhuis gebracht.’

Er ging een merel zitten op de abrikozenstruik. Met een scheefkopje keek hij mij aan. Een groot geel oog.

‘Hallo, bent u er nog?’

‘Ja, ja. Ik heb het gehoord. Is hij bij bewustzijn?’ Mijn stem was schor van schrik.

‘Eerst nauwelijks. Hij leek helemaal van de wereld. Maar later toen ik de dokter had gebeld maakte hij alweer grapjes nota bene. Ik heb hier een telefoonnummer van het ziekenhuis.’

Ik durfde weer adem te halen, maar mijn vingers trilden toen ik het nummer noteerde.

‘Ik onterfjullie als jullie me daarnaartoe laten brengen,’ had vader ooit olijk gezegd. ‘Ik heb liever dat ze me direct een spuitje geven dan dat ik daar moet liggen.’

Het was het ziekenhuis waar mijn opa Andreas was overleden, waar moeder was geopereerd en waar mijn broertje was geboren en gestorven.

‘Ik kom, ik kom direct,’ zei ik. ‘Maar het is een lange reis.’

‘Waarschuwt u zelf uw zus?’ vroeg de vrouw. ‘Die is met vakantie in Australië, is het niet?’

Mijn keel zat dicht toen ik haar bedankte.

Daarna pakte ik in wilde paniek mijn weekendtassen vol, legde mijn laptop en mijn werktas op de achterbank van mijn auto en reed in één ruk rechtstreeks naar Nederland. Onderweg belde ik een collega om te vragen of hij mijn colleges over wilde nemen. ‘Het zijn er nog maar een stuk of zeven voor de vakantie, allemaal over de prehistorie, Thomas,’ zei ik. ‘Mijn secretaresse heeft het schema. Het spijt me vreselijk dat ik je lastig moet vallen, maar...’ Ik stopte met praten, omdat ik voelde dat ik ging huilen.

‘Regelen we toch gewoon, lieve schat.’ Zijn stem klonk geruststellend. Ik hoorde hoe hij de rook van zijn sigaret langzaam uitblies en zag zijn scheve, vriendelijke gezicht voor me. Thomas is de lelijkste en de aardigste vriend die ik heb. ‘Rij voorzichtig,’ zei hij bezorgd. ‘En hou mij op de hoogte.’

Ik belde ook met mijn adjunct op het Archeologisch Instituut en met Helen, mijn secretaresse, dat ze de volgende dag

alle afspraken af moest zeggen en alles moest doen wat verder gedaan moest worden. Dat ik gewoon wat eerder met vakantie ging dan gepland.

‘Sterkte,’ zeiden ze allemaal geschrokken. ‘Het beste met je vader. En maak je geen zorgen. We redden ons hier uitstekend.’

Het was nog nacht toen ik bij het ziekenhuis aankwam.

‘Is er levensgevaar?’ vroeg de nachtportier argwanend, voordat hij het nummer van vaders kamer prijs gaf. ‘Dat weet ik niet,’ zei ik. ‘Maar ik moet hem even zien. Ik heb erover gebeld met een zuster, ik heb gezegd dat ik onderweg was. Ik heb negen uur als een gek gekjokerd om bij hem te zijn.’ Toen begon ik te huilen van spanning en vermoeidheid.

‘Derde verdieping,’ zei de man. ‘Kamer 323.’

‘Hij slaapt,’ zei de nachtzuster afkeurend, achter de balie van de zusterspost. ‘Iedereen slaapt.’

‘Alleen even kijken,’ zei ik.

Ze aarzelde, liep toen met me mee om te wijzen waar hij lag. Op alle zaaltjes langs de gang brandde licht. Rond de meeste bedden waren de gordijnen dichtgeschoven. In een van de kamers waren twee zusters bezig met een halfnaakte patiënt.

‘Niet hardop praten, hoor,’ waarschuwde de zuster toen ze vaders gordijn voorzichtig wat openschoof.

Hij sliep niet. Hij lag met open ogen, staarde naar de zolder en draaide zijn hoofd naar ons toe toen het licht over zijn gezicht viel.

‘Wel godverdorie,’ zei hij verrast, toen hij me zag. ‘Meissie toch.’

‘Sshh,’ zei ik, met een vinger voor mijn lippen. Op mijn tenen liep ik naar hem toe.

‘Dag lieverd, wat heb je nou uitgehaald?’ fluisterde ik. Ik hoorde hoe mijn adem trilde. Hij kwam moeizaam wat omhoog toen ik hem een kus gaf, maar direct daarna leunde hij

weer achterover met een van pijn vertrokken gezicht.

‘Ik wou naar de zolder,’ zei hij. ‘Stom stom...’ Hij schudde zijn hoofd heen en weer vol zelfverwijt.

‘Een paar minuutjes, hè. Langer kan echt niet,’ fluisterde de zuster. ‘En niet hardop praten.’

Ik zat een poosje aan zijn bed, met mijn hand op zijn arm.

‘Gaat het zo belabberd met me, dat ze je ’s nachts laten komen?’ vroeg hij na een poosje. Ik zag de angst in zijn ogen.

‘Nee hoor,’ zei ik zacht. ‘Ik ben hier illegaal. Omdat ik zo’n lange reis heb moeten maken, daarom. Ik heb de portier omgekocht.’ Hij lachte wat; weer vertrok zijn gezicht van pijn.

Half fluisterend vertelde hij hoe het gekomen was.

‘Stom, wat stom toch,’ zei hij telkens. ‘Ik snap er niks van hoe ik zo onnozel heb kunnen zijn. Kon je daarginds zomaar weg van je werk, meissie? Wat heb je toch een kluns van een vader, hè?’

Toen een patiënt tegenover ons met veel gesteun en gekreun op zijn bel drukte en een zuster de zaal op kwam met een ondersteek, gaf ik vader een kus. ‘Ik kom morgen terug,’ zei ik. ‘Probeer nog wat te slapen.’

Het werd al licht buiten toen ik het grindpad naar de boerderij opreed. Ik nam een boterham uit de groene broodtrommel, zat even aan de tafel waar vaders kopje nog stond met een restje koffie erin. Ik staaarde in de logeerkamer een ogenblik verstart naar de muizen die een goed heenkomen zochten en trok met een bonzend hart de deur weer dicht. Daarna sloeg ik in de grote slaapkamer het bed van vader open. Moeder waste vroeger iedere veertien dagen de lakens en de kussenslopen. Nu rook de slaapkamer naar oudemannenzweet, de lakens waren groezelig. Ik haalde het bed af, maakte het op met schoon linnengoed uit de kast en zette vaders oude gedeukte wekker op negen uur. Ik voelde me doodmoe maar viel pas in slaap nadat ik de

eerste kinderen voorbij had horen fietsen op weg naar school. Kort daarna liep de wekker af, twee schel rinkelende bellen, zodat ik zwetend wakker schrok, me secondenlang radeloos afvroeg waar ik was en me toen realiseerde dat ik terug was in het bed van mijn vader en dat ik zo snel mogelijk op moest staan om te zien hoe het met hem ging.

Ochtend

Met barstende koppijn van spanning en te weinig slaap reed ik die ochtend door het gehucht naar het ziekenhuis in de stad. Het leek een warme dag te worden; het was nog geen tien uur maar de schaduwen van de bomen tekenden zich al scherp af tegen het asfalt. Boerenvrouwen trokken de gordijnen dicht om de warmte buiten te sluiten, burgervrouwen waren in de weer met tuinstoelen en kleurige parasols.

Toen ik een kind was, woonde hier een timmerman, een wagenmaker, een bakker. De geur van pasgebakken brood zweefde over de straat als ik naar school liep. Het winkelbelletje van de VIVO van tante Stien, die niet mijn tante was maar die gewoon zo heette, rinkelde wanneer een boer met de klink in de hand, de winkeldeur al open, uit zijn klompen stommelde.

Ooit was daarnaast ook nog een café gevestigd geweest; het bordje VOLLEDIGE VERGUNNING zat nog op de zijmuur, maar dat pand was al in mijn kindertijd verbouwd tot woonhuis voor drie gezinnen. Coby Prinsen woonde er, van wie de moeder bij de spoorwegovergang naast de broederij van Jan Meijering onder de trein was gelopen, een week nadat ze terug was gekomen uit Zuidlaren.

De timmerwerkplaats, de bakkerij, de wagenmaker: allemaal opgedoekt. De kruidenierswinkel ook, een paar jaar daarna. Moeder was een van de laatste echte klanten.

‘Houdt tante Stien ermee op, mam? Het zag er zo raar uit, daarbinnen.’

‘Ja, dat moest er wel van komen, toch? De mensen trekken zaterdag allemaal naar de supermarkt in de stad. Auto’s vol boodschappen slepen ze ervandaan. Dan komen ze bij tante Stien na sluitingstijd nog een pak suiker halen of iets anders dat ze vergeten zijn. Tante Stien zegt: “Zo heb ik er geen zin meer in. Zeker niet nou Cornelis daarginds zit.”’

‘Och Jezus ja, die arme Cornelis. Hebben jullie dat al gehoord: zo dement als een krent. Zit in Avondlust,’ zei vader met een schijnheilig gezicht.

‘Nee, niet weer hoor!’ waarschuwde moeder, die zijn repertoire als geen ander kende, van voren naar achteren en weer terug. ‘En vloek niet zo,’ zei ze. Maar hij was al niet meer te stoppen.

‘En nou dreigen ze de arme kerel daar nota bene ook nog buiten de deur te zetten.’

‘Buiten de deur, hoezo?’ Doortje vroeg het verwonderd, argeloos. Ze kwam in die tijd minder vaak thuis dan ik. Alleen met verjaardagen.

‘Hij neemt de naam Avondlust te letterlijk. Hij knijpt de zusters in de kont,’ zei vader vol medelijden en gespeelde onthutsing.

‘Geloof er maar niks van,’ zei moeder. ‘Dat wil zeggen, dat doet Cornelis wel, maar daar zijn ze daarginds aan gewend, dat die mannen dat doen.’ Ze wierp een onbestemde blik in de richting van vader, halfgeamuseerd, halfverontwaardigd.

‘Oja?’ zei vader quasi verrast. ‘Zou dat daar dan voor mij ook niet wat zijn, later, wijfie?’

De vroegere winkel van tante Stien met zijn opvallend grote ramen herinnerde nog aan de twee schamele, onbeholpen ingerichte etalages die er ooit achter hadden gezeten. Maar de ande-

re panden hadden nieuwe voorgevels gekregen, nostalgische kleine ruitjes, antiekgroene voordeuren. Alleen het schooltje aan de andere kant stond er nog eenvoudig een schooltje te zijn; ik zag de spelende kinderen op het schoolplein en herinnerde mij mijn hoelahoep, mijn knickers en mijn springtouw met de blauwhouten klossen: ‘In-spin, de bocht gaat in. Uit-spuut, de bocht gaat uit.’

Daarnaast, ook onveranderd, het dorps huis, ooit de eerste school van het gehucht, twee lokalen en een lange gang met een granieten vloer en zwarte, genummerde kapstokken. In mijn jeugd was de bouwval met vereende krachten tot gemeenschapshuis verbouwd. De grote zaal was voor de gymnastieklessen en voor bruiloften en uitvoeringen. Op donderdagavonden ging ik er ’s winters samen met vader boeken halen uit de uitleenbibliotheek: één hoge kast met een magere collectie die jaarlijks vanuit de bibliotheek in het hoofddorp werd ververst. Op de onderste planken stonden de kinderboeken, bovenin de boeken voor volwassenen. Vloeken en nog een aantal woorden die ik niet snapte waren door de vrouw van Berend Potjes doorgestreep. Je kon nog precies lezen wat er had gestaan.

‘Wat is prostituee, pappa?’

‘Al sla je me dood, schat.’

Berend Potjes – verzekeringsagent, bestuurslid van het dorps huis en eens in de twee weken leraar van de zondagschool – wachtte geduldig aan zijn tafeltje, likte aan zijn potlood en noteerde de datum en het nummer van onze leeskaarten in de kolom voor in elk boek. Ieder jaar tegen februari had ik alle kinderboeken uit en ging ik een plank naar boven.

‘Mag ze dat lezen?’ vroeg Potjes aan vader en liet met een afkeurende blik een voorkant zien.

‘Van mij wel,’ zei vader. ‘Lijkt je dat geen goed boek dan, Berend?’

Berend Potjes haalde zijn schouders op. ‘Ik lees niet veel,’

zei hij. 'Ik val er altijd bij in slaap, verdomd als het niet waar is. Maar er staat een V op, van volwassenen.'

Ik reed langs de es, langs de buurtschappen aan de weg naar het hoofddorp, langs het hunebed en het bosje met de ruïne, de buurt die nog altijd 'het klooster' heet. Mijn opa zocht er met een wichelroede, woelde er met zijn wandelstok scherven vrij en vond er op een dag het kruikje dat op vaders schoorsteenmantel staat.

Ik reed langs het gemeentehuis, het huis van de dokter, de kerk waarin ik ben gedoopt en waarachter het kerkhof ligt, waar mijn broertje en mijn moeder zijn begraven. Ik reed het dorp weer uit, aan weerszijden van de weg de boerderijen en landerijen, in de richting van de stad.

Het ziekenhuis: een witte wereld vol bedrijvigheid, doordrenkt met de geur van lysol en jodium.

Vader lag wat verlaten rond te kijken op een bed in de gang. Zijn haar, nog steeds een opvallend dichte bos, maar zilvergrijs met fijne slagen, zat in de war. Naast hem een berg afgehaald linnengoed op de grond, tegen de muur een lange rij rolstoelen. Vroeger had hij een kop vol zwarte krullen – een knappe man met scherpe kaken – een mond die ieder ogenblik kon gaan vertellen, oplettende ogen vol binnenpret en goedmoedige spot. Waar vader was werd er gelachen. Nu zag vaders gezicht grauw van vermoeidheid. Zijn handen, mager en vergroeid van de reuma, lagen hulpeloos op het laken. Maar zijn ogen lichtten op toen hij me aan zag komen.

'Kijk aan,' zei hij. 'Daar hebben we Frau Doktor.'

'Dag lieverd,' zei ik. 'Hoe is het?'

'Best,' loog hij opgewekt. 'Buitengewoon best. Alleen dat wassen vanmorgen, dat viel niet mee.'

'Dat deed zeer?'

‘Verrekte zeer. Ik hoop niet dat ze je hier elke dag willen wassen. Ik heb tegen de zuster gezegd: “Zuster, dat wassen doe ik thuis maar één keer in de maand, hoor. Mijn vel is te dun om iedere dag geboend te worden. Dat komt van de prednison.”’ Hij lette op of ik wel lachte, en ik lachte om hem een plezier te doen.

‘Waarom sta je hier met je bed op de gang?’

‘Ik moet zo naar de specialist. Ze gaan onderzoeken doen, foto’s maken. Ze denken dat mijn bekken is gebroken, maar eerlijk gezegd denk ik dat het gekneusd is. Het liefst ga ik zo meteen weer met je mee terug naar huis.’

‘Dat zal wel niet kunnen, hè?’ zei ik.

‘Nee,’ zei hij.

We waren stil, ik aaide over zijn hand.

‘Ik heb pyjama’s en ondergoed bij me,’ zei ik.

‘Mooi. Ik heb nou nota bene niet eens een hemd aan. De zuster zei dat dat niet hoeft in de zomer. Maar wat is een mens zonder zijn flanellen zomerhemd? En heb je mijn medicijnen? Van de schoorsteenmantel?’

‘Ja, een tas vol. En ik ga met je mee naar die specialist, goed?’ Hij knikte dankbaar.

‘Ik kan mijn benen niet bewegen,’ zei hij. ‘En bij mijn heupen is het helemaal een rotzooitje. Ze denken dat het geopeerd moet worden.’ Zijn hand klauwde in het laken.

‘Niet ongerust zijn,’ zei ik. ‘Ze kunnen zo veel tegenwoordig. Ze kunnen een mens helemaal uit elkaar halen en weer in elkaar zetten. Even door de zure appel heen bijten. Zo gauw het kan neem ik je weer mee naar huis. Ik kan net zo lang blijven als nodig is. Ik heb daarginds alles geregeld. Ik heb nou vakantie.’

‘Kind toch,’ zei hij dankbaar. Het leek of zijn hand rustiger werd.

Toen kwam de zuster om hem weg te brengen, een vrolijke jonge zuster, net zo goedlachs als indertijd Anneke van tante Stien in haar witte verpleegstersuniform, die op het volksfeest vader ten dans vroeg.